

Feminist Şehir Kitabı Üzerine.

Ezginur Örnek

Feminist Tahayyül, 5(1): 101-105.
(Kitap Deęerlendirmesi)

Feminist Şehir Kitabı Üzerine

Ezginur Örnek¹

Bu yazı feminist coğrafyacı ve yazar Leslie Kern'in² (2020) *Feminist Şehir* [*Feminist City: A Field Guide*] adıyla Türkçe'ye çevrilen eserinin değerlendirmesini içermektedir. Kent çalışmaları ve feminizmin kesişimine dair kısa bir girişten sonra kitabın genel hatları, ardından da esere yönelik bazı eleştiriler sunulacaktır.

Kentler refah, yoksulluk ve adalet gibi toplumsal konuların odağı olarak kamu yönetiminden planlamaya, mimarlıktan ekonomiye, coğrafyadan sosyolojiye farklı disiplinlerden araştırmacılarca çeşitli boyutlarıyla incelenmiştir. Kentleri feminist bakış açısıyla inceleyen çalışmalar da giderek artmaktadır (Miriöglü, 2018). Kamusal ve özel alanın toplumsal cinsiyet rollerine göre ayrıştırılarak düzenlenmesi (Aktaş, 2017), kadın ve sokak birlikteliğinin olumsuz çağrışımlar yaratmasına ve kentsel alanda kadın görünürlüğünün artmasının toplumsal düzene karşı bir tehdit olarak görülmesine neden olmuştur. Feminist kent araştırmacılarının temel eleştirilerinden birisi ev ve ücretli iş alanlarının birbirinden ayrılmasının “kadın” ve “erkek” mekânlarını oluşturması ve böylelikle toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretilmesine getirilmiştir (Miroğlu, 2018). Dolayısıyla feminist kent araştırmaları coğrafi açıdan kentsel mekânın toplumsal cinsiyeti kurmadaki rolünü anlamaya dönük önemli tartışmalar başlatmış ve mekân araştırmalarında duygular ve deneyimler önem kazanmıştır (*a.g.e*). Bu anlamda feminist coğrafya cinsiyete dayalı farklılıkların mekânsal açıdan incelenmesi ve cinsiyetçiliğin nasıl işlediğini anlama açısından önemli bir yöntemsel

---

¹ Ondokuz Mayıs Üniversitesi.

² Leslie Kern kent, soylulaştırma, toplumsal cinsiyet ve feminist coğrafya konusunda dersler vermektedir. Feminist kent planlaması ve coğrafya alanlarındaki çalışmalarıyla ödüller kazanmıştır.

yaklaşım sunmaktadır (Kern, 2020). *Feminist Şehir* eseri de sözü edilen bu konulara ışık tutmaktadır.

Kitap giriş ve sonuç bölümleri dışında beş bölümden oluşmaktadır. Yazarın kişisel deneyimlerinden hareket eden kitap, onun Toronto, New York ve Londra gibi kentlerdeki deneyimlerinden yola çıkarak başlamaktadır. Yazar ilk kent deneyimini erkek kardeşiyle birlikte banliyöden ayrılarak Toronto'ya taşınmasıyla ilişkilendirmektedir. Buradaki ilk gözlemi kendi kent deneyiminin erkek kardeşininkinden ayrı olduğudur. Toplumsal cinsiyet farkının ikisinin Toronto'yu deneyimleme halini nasıl farklılaştırdığına odaklanır. Kentlerin gelişiminde kadının konumuna tarihsel olarak bakan Kern, kadın bedeninin kentsel alanda denetim altına alınmaya çalışıldığını ve sıklıkla kentsel sorunların kaynağı olarak görüldüğünü ifade eder. Konuyu hamilelik ve annelik üzerinden örnekleyen yazar, hamilelikle birlikte kadın bedeninin dokunulmaya ve hakkında konuşulmaya açık hale geldiğini ve böylelikle neredeyse kamusallaştırıldığını vurgular. Annelik ile birlikte ise kadınların istasyonlara, asansörlere, yürüyen merdivenlere erişim sorunları yaşadıklarını açıklar. Kesişimsel feminist bir bakış açısıyla kentlerin anne babalar, sakatlar, yaşlılar ve çocuklar için tasarlanmadığını söylemektedir. Bu noktada kesişimsel yaklaşımın kitap boyunca ön plana çıkarıldığını ifade etmek gerekir. Eser toplumsal cinsiyet rollerinin ve ilişkilerinin, ırk, sınıf, cinsellik ve sakatlığı göz ardı etmeyen kesişimselliğini ana eksen olarak belirler. Kitap boyunca kentlerde yalnızca kadınların değil, queer bireylerin, siyahların, düşük gelirlilerin, sakatların ve yaşlıların da dezavantajlı olduğu ve bu grupların kent deneyimlerinin de çeşitli şekilde kısıtlandığı anlatılmaktadır. Bazı feminist araştırmacı ya da feminist coğrafyacıların kesişimselliği çalışmalarına yansıtmakta sorun yaşadığı düşünüldüğünde, Kern'in yöntemsel olarak kesişimselliği temel alması oldukça önemlidir. Kitap kent yaşamının sadece kadınlar için değil, farklı topluluklar için de eşitsizlik ürettiğini vurgulamış ve kenti kimin, kim için tasarladığı sorularının üzerinde durmuştur.

Kern, kentlerde ekonomi politikasından konut tasarımına, okulların nereye kurulması gerektiğinden otobüs koltuklarının biçimine kadar her konuda erkeklerin karar verici

olduğunun altını çizer. Erkekler geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini destekleyip kolaylaştırmak için, kadınların karşılaştığı engelleri göz ardı etmektedirler. Kent biçim ve işleyiş olarak kadınların yaşamını güçleştirici biçimde düzenlenmektedir. Yazar toplu taşımanın dokuz-beş arasında çalışan ofis çalışanına göre düzenlenmesini buna örnek olarak göstermektedir. İşe gidip gelen erkek için işlevsel olan toplu taşıma düzeni, ne yazık ki bakım işlerinden sorumlu kadın için aynı yolu birçok kez gidip gelmek anlamına gelmektedir. Toplu taşımaya daha çok gereksinim duyan kadınlara bu hizmetlerin yeterli düzeyde sunulmaması oldukça önemli bir ayrımcılıktır. Kitapta bu hususlarla beraber fiziksel yapı, biçim, tasarım ve mimari açıdan banliyö eleştirisi de sık sık karşımıza çıkmaktadır. Çünkü Kern'in ifade ettiği gibi banliyöler yapıları ve tasarımları gereği toplumsal cinsiyet rollerini yeniden üretirler. Kadın tuvaletlerinin sıkışık ve yetersiz olması, kadının korkusunu kentsel mekânlara aktararak kent içinde hareket ederken kendine güvenli bir rota belirlemesi kitapta değinilen diğer çarpıcı konulardır.

Kern kent planlaması ve tasarımının kadınların sorunları için işlevsiz çözümler sunduğunu kitabın birçok yerinde dile getirmiştir. Bu eleştiri haklı olmakla birlikte, bunların bütünüyle kent plancılarının çözebileceği sorunlar olduğu da düşünülür; bunlar toplumsal sorunlardır. Ancak plancıların çoğunlukla erkek olması, yazarın “taşa yazılmış ataerkillik” ifadesini kullanarak kentlerin eril inşasını eleştirmesine ve bu inşanın cinsiyet körü olduğunu vurgulamasına neden olur. Kitap söz konusu sorunlara yönelik olarak gündeme getirilen farklı çözüm yollarına yer vermiştir. Örneğin ışıklandırmaları iyileştirmek, görüşü engelleyen öğeleri kaldırmak, kapalı otoparklara ve üniversite kampüslerine acil durum telefon kabinleri yerleştirmek, cinsiyetsiz tek kabinli tuvaletler, feminist tasarımlı siteler, yüksek topuk dostu kaldırımlar, pembe park yerleri bunlardan bazılarıdır. Ancak Kern bu çözümlerin birçoğunu yetersiz bulmakta ve hatta başka sorunlara yol açtıklarını belirtmektedir. Buna karşılık kendisinin de bütünüyle elle tutulur, somut çözümler sunduğu söylenemez. Bu nedenle kitabın feminist kent nasıl olmalıdır sorusuna tatmin eden bir cevap sunduğunu söylemek olanaklı gözükmemektedir.

Ayrıca kitabın Toronto, New York ve Londra gibi metropollere odaklandığını hatırlamakta da fayda var. Her ne kadar kitap bu kentler dışındaki kentlere de odaklanıyor olsa da, bunların da büyükşehirler olduğu, büyükşehirler dışında yaşayan kadınların, yaşlıların, sakatların ve queer bireylerin sorunlarına yeterince değinilmediği düşünülebilir. Bu noktada kitabın genellemeler yapmak yerine sınırlılıklarını da vurgulaması gerektiğini söyleyebiliriz. Diğer taraftan Kern'in önce banliyöde daha sonra kentte yaşayan bir kadın olarak, kendi deneyimlerini ve gözlemlerini aktarması, aktivist olması ve "içten itirafları", okuyucunun kitaptaki deneyimle kendininkini özdeşleştirmesine; "evet, bunu ben de yaşadım ve yaşıyorum" şeklinde düşünmesine yol açmaktadır.

Bir okuyucu olarak şunu söyleyebilirim ki Kern'in kitabını okuyan bir kişi yaşadığı çevredeki cinsiyet normlarına, yapılar, kent tasarımlarına daha farklı, daha sorgulayıcı bir biçimde bakabilir. Rahatlıkla kente dair ortak deneyimler, tanıdıklıklar yakalamak ve kente ilişkin sorulara yanıtlar bulmak mümkün. Bu anlamda kitabın okuyucusu için dönüştürücü olduğunu söyleyebiliriz.

Sonuç olarak *Feminist Şehir*'in cinsiyete dayalı ayrımları mekânsal olarak incelemesi ve her coğrafyada cinsiyetçiliğin ayrı şekilde işlediğini göstermesi bakımından feminist coğrafya ve kent çalışmaları için oldukça önemli bir eser olduğunu söylemek gerekir. Kent planlamacılığının erkeklerin gereksinimlerini dikkate alarak toplumsal cinsiyet rollerini yeniden ürettiğini vurgulayan kitap, yalnızca kent planlamacılarının cinsiyet körü olduğunu ve kent deneyiminin cinsiyetli olduğunu göstermiyor. Aynı zamanda kenti kullanacağı düşünülen tipik yurttaş idealinin kadınlarla birlikte diğer dezavantajlı grupları da dışlayıcı olduğunu gözler önüne seriyor. Kentler her zaman herkesin gereksinimine yanıt veremeyebilir. Ancak Kern'in de vurguladığı gibi kesişimsel bir yaklaşımla herkesin gereksinimlerini dikkate almayı hedeflemek oldukça önemlidir. Bu anlamda kent planı ve tasarımına farklı bedenlerin farklı gereksinimleri olduğu farkındalığıyla yaklaşmak gerekmektedir. İşte *Feminist Şehir* bu farkındalığı oluşturma noktasında oldukça önemli bir kitap.

KAYNAKÇA

Aktaş, G. (2017) Kadın Açısından Kente İlişkin Mekân Pratikleri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (27): 136-149.

Kern, L. (2020) *Feminist Şehir*. Çev. B. Sümer Aydaş. İstanbul: Sel Yayıncılık.

Mirioğlu, G. (2018) Kentlere Feminist Coğrafya Perspektifinden Bakmak. *Ege Coğrafya Dergisi*, 27 (2): 183-194.